

Čerkvena priloga.

Priložena od katol. tiskovnega društva 2. števil. „Slov. Gospodarja“.

1889.

10. januarija.

1.

C. kr. zavod za višjo vzgojo duhovnikov na Dunaji.

Vvod.

Minolo leto 1888 ostalo nam bode pač zavoljo raznih svojih jubilejev v posebno blagem spominu. Prvi den starega leta 1888 — obhajali so sv. Oče papež Leon XIII. svoj mešniški jubilej ali svojo zlato sv. mešo. Dne 18. januarija l. 1888 slavili so Njih ekselencija naš premilostljivi knezo škof Jakob Maksimilijan svoj srebrni jubilej ali petindvajsetletnico svojega škofovanja, a dne 2. avgusta 1888 praznovali so zopet v svoji stolni cerkvi v Mariboru najslovesnejše svoj zlati jubilej ali svojo sekundicijo. Prvo adventno nedeljo minolo je pa 40 let, odkar naš svetli cesar Franc Jožef I. nas tako milostljivo, tako modro in toli slavno vladajo. Mar ni staro leto res posebnega spomina vredno leto? Ali tudi novo leto 1889 obeta nam vže v spomladni prinesiti zlati jubilej, kakoršnjega bržčas se ne pozna zgodovina naše škofije. Naj te zgodovinske črtice o c. kr. zavodu za višjo vzgojo duhovnikov na Dunaji veljajo temu izvanrednemu jubileju.

Ustanovitev zavoda.

Naš svetli cesar imajo na svojem cesarskem dvoru na Dunaji svojo posebno faro, ki se „c. kr. dvorna fara — Burgpfarre“ — imenuje. Sedež ima ta fara na cesarskem dvoru, a meje njene obsegajo vse cesarstvo, kajti farani njeni so naš presvitli cesar in vsi udje presvitle rodbine cesarske, naj se ti nahajajo ali na Dunaji ali kjer koli v naši obširnej državi. Ker še nekateri posebno odbrani podaniki našega svetlega cesarja spadajo tudi v področje dvorne župnije, šteje ona navadno okoli 800 duš. Predstojnik tej župniji so „c. kr. dvorni župnik na Dunaji“. Njim na pomoč pridjanih je več „c. kr. dvornih kapelanov“, izmed katerih zavzemlje eden mesto „c. kr. višjega dvornega kapelana in ceremonijarija“. Zraven teh djanskih c. kr. dvornih kapelanov, ki opravljajo po tjednih svojo službo na cesarskem dvoru, nahaja se po vsem cesarstvu več mešnikov, med njimi celo nekoliko škofov, ki imajo naslov „c. kr. dvornih kapelanov“ kot posebno od svetlega cesarja jim podeljeno odlikovanje. Kot vnanje znamenje svoje častne službe nosijo c. kr. dvorni kapelani rudeče ovratnike ali kolarje, kakor korarji stolnih cerkev.

Pred 70 leti je bil c. kr. dvorni župnik na Dunaji Jakob Frint, duhovnik škofije Litomeřiške, mož bistrega uma in srca preblagega. Da bi se mladim duhovnikom dala lepa priložnost prihajati na Dunaj ter se na tamošnji visoki šoli, „univerzi“ imenovani izšolati, oziroma doseči čast doktorja bogoslovja ali sv. pisma, nasvetoval je dvorni župnik Frint svojemu gospodu in cesarju Francu I., naj ustanovi na Dunaji nov zavod za višje vzgojevanje duhovnikov iz vseh škofij celega cesarstva. Blagi cesar Franc pritrdi tej izvrstni ideji ali misli svojega zvestega župnika Frinta ter ukaže, da se odloči v ta namen velikansko poslopje tik cesarskega dvora, imenovano: „pri sv. Avguštinu“. Tam so namreč o svojem času prebivali menihi: „bosi Avguštinci“ imenovani. Tu v cerkvi sv. Avgušтина, ki je sredi tega prostornega zidovja, pridigoval je čestokrat cesarskemu dvoru sloviti Avguštinec P. Abraham a Sancta Clara.* V stranski kapeli te cerkve, ki je s cesarskim dvorom neposredno zvezana, shranjujejo se srca pokojnih udov cesarske rodbine v srebrnih posodah. V tem velikanskem poslopiju se je slovesno dne 18. oktobra l. 1816 otvoril nov zavod za višje vzobraževanje duhovnikov za vse škofije celega cesarstva.

Nadravnatelji zavodu.

Vsaka hiša, da prospeva, potrebuje morderga hišnega očeta, vsaka občina brihtnega predstojnika, vsakemu zavodu, da se razcveta, potreba je bistroumnega vodstva. Novemu ustavu boljšega vodje najti ne bi bili mogli, kakor je bil mož, v čegar bistri glavi se je izcimila misel ustanovitve rečenega zavoda. Zato je cesar Franc svojega dvornega župnika Jakoba Frinta postavil za prvega nadravnatelja ali glavnega vodjo temu ustavu. Ob enem je milostno določil, da vsakodobni dvorni župnik naj bode nadravnatelj („Obervorsteher“), po štirje ces. kr. dvorni kapelani naj pa bodo ravnatelji in učitelji v tem zavodu. Ostal je dvorni župnik Jakob Frint temu ustavu, ki se po njem tudi „Frintanij“ nazivlje, glavni ravnatelj do leta 1826, ko je postal on škof pri sv. Hipolitu („St.

* P. Abraham a s. Clara imenoval se je v svetu, predno je stopil v samostan, Ulrik Megerle. Rodil se je dne 4. jul. l. 1642 na Švabskem, a umrl je kot dvorni pridigar na Dunaji, dne 1. dec. 1709. Ljubil je svojim poslušalcem prav žarke resniče praviti v šaljivi obliki.

naša mesta in trgi. Njegovi volilci ne vedo ničesar o njem in njih je — vsaj na tihem — sram tega poslanca, moža, ki jim ga ni nihče vrnil. To pa pri toliki inteligenci, kakor je doma v mestih in trgih, *) pač ni mogoče.

(Konec prih.)

Čast, komur čast!

Družba sv. Mohorja je ponos slovenskega naroda; tega nikdo ne zanikuje, še naši sovražniki ne, le slepa strast tega ne vidi. Nek plemenitaš — brez plemenitega srca — nas je nekdanj v državnem zboru očitno osramotil ter izrekel, da bi on zamogel vse slovenske knjige spraviti v robček, ki ga v žepu nosi. Še njegov prostorni grad ne spravi pod streho vseh bukev, kar jih je samo družba sv. Mohorja že izdala. Njegov robec bi moral biti širok in dolg, kakor jezik njegov, če bi hotel našo književnost va-nj spraviti. Strast mu je skrivoma vzela robček iz žepa ter mu zavezala oči, da ni videl slovenskih knjig!

Toda otroci bogatih staršev radi lenobo pasejo in zapravljajo. Mi se bogatega sadu, katerega je prinesla družba Mohorjeva sicer slobodno veselimo, pa zdaj ne smemo rok križem djati, da družba ne zajde na rakovo pot, ampak skrbimo, da še bolj in bolj napreduje.

Naj še tedaj tudi jaz v ta namen porinem!

V naši lavantinski škofiji bi namreč število udov lahko tu in tam še precej poskočilo. Naj povem odkritosrčno svoje misli!

1. Dekanija Slov. Bistrica. Tukaj nosite venec župniji Makole in Spod. Polskava, drugod bi še povsod družba zamogla udov pridobiti, zlasti pa v Gornji Polskavi, v Črešnjevcih, pri sv. Martinu na Pohorji in v Poličanah.

2. O dekaniji Braslovski ne moremo druga reči, kakor „čast, komur čast“, vendar Št. Pavel je najnaprej!

3. V veliki dekaniji Breški imajo male Zdole prvo besedo; tudi Koprivnica je čvrsta; Kapele, Sromlje in Zabukovje pa dajo premalo udov.

4. V Celjski dekaniji je povsodi krepko življenje. Žavec nosi bandero, Št. Peter in Polzela vrlo stopata za njim.

5. Dekanija Dravsko Polje je vseskozi premalo probujena; Fram se še najbolj giblje.

6. V dekaniji Gornji grad ne vemo skorej, komu da bi venec prisodili; Nazaret, Šmartno in Gornji grad so prvi v zlatih bukvah.

7. Dekanija Jareninska, kakor je davna, tako je slavna; samo spodnjo Kungoto in Svično še bo treba vzbuditi.

8. V Konjiški dekaniji damo Prihovi venec in Št. Jerneju krono; Konjice, Žiče in Zreče še nimajo pravega življenja.

9. V Kozji dekaniji je Pilštanj prvak in Podsreda junakinja; medel je sv. Peter in menda tudi Polje.

10. V Laški dekaniji se sv. Miklavžu radi odkrijemo, njemu ni para v škofiji; tudi Dol je imeniten, Jurjev kloster in sv. Marjeto pohvalimo; Laški trg, sv. Rupert in Loka bi še nam naj več udov dali.

11. V Lenarški dekaniji skorej da ne vemo, komu bi prvo mesto dali; tekmovanje je veliko med sosedi; vendar moramo reči, da je sv. Jurij na konji.

12. Dekanija Ljutomer, da-si po številu duš ni največja, vendar Mohorjevi družbi daje največ udov v celi škofiji živel! Prvi glas pojeta Ljutomer in Kapela, sv. Peter dobro pomaga k veseli viži. Slabo je pri sv. Juriji, slabše pri sv. Antonu, najslabše pa pri sv. Križi. V Veržeji pridejo na sto župljanov štirje udi, pri sv. Križi pa dva. (Dalje prih.)

Gospodarske s'vari.

Ovčič ali sajevec na kravjem vimenu.

Pri kravi se nameri večkrat, da se ji vname vime in jej več ali manj oteče. Takemu otoku se pravi po navadi ovčič ali pa tudi sajevec. Navadno ne gre v tej bolezni kravi za življenje in torej gledé tega ni nevarna, vendar pa shuja in če ima tele, tedaj ima človek velike sitnobe z njim, ker mu krava ne daje mleka.

Uzrokov je tej bolezni lahko raznih in zato je tudi bolezen sama različna, v časih nevarna, v časih ne, v časih se ozdravi sama, v časih pa je treba seči po zdravlilu. Kaj je krivo, da je vime oteklo, to je tedaj prvo vprašanje, ako kaže krava oteklo vime.

V časih je v vimenu le zastalo mleko in tedaj ni še prave bolezni; v časih pa je vime polno krvi in tedaj je že vneto. Sem ter tje pa zalije meza mlečne žlezice in se strdi v vimenu, ali pa se začne vneto vime že gnojiti in tedaj je le-ta gnoj kriv, da je vime kravi zateklo.

Ako je vime le za to napeto, ker je v njem mleko zastalo, tedaj še vime ni boleče in tudi vroče ni še posebno, vsaj prvi den potem, ko je zastalo mleko. Kedar človek to zapazi, tedaj je prvo, česar je treba. — kravo pomolzti, se ve. da iz kraja prav rahlo, kajti vime je že občutljivo. Če se pa ne opravi to še v pravem času, vname se vime ali napravi se prisad in to tem brž, čem mastneje je bilo mleko, ki je zastalo v vimenu.

Iz tega si vzame lahko vsaka gospodinja nauk, naj ali že sama molze ali pa sem ter tje pogleda za deklo, kako da kaj molze. Kar smo že večkrat rekli na tem mestu, to še povdar-

*) Oj, oj, ni že le take sile s to inteligenco! Stavoc.